

EMR-İ MA'RUF VE KARDEŞLİK*

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!

Peygamber SAS Efendimiz'in mübarek Medine-i Münevvere- sinden Almanya'ya uçtuk. Burada arkadaşlarımız bazı binalar almışlar, güzel çalışmalar yapacaklar inşâallah... Aldıkları mülkler hayırlı hizmetlere vesile olacak. İnşâallah başka komşu ülkelerde de alınmış güzel yerleri de görmeğe geldim. Allah alanlardan, hizmetleri yapanlardan razı olsun ve bu alınan binaları camiamız için, İslâm ümmeti için, dinimiz için hayırlı eylesin...

Emr-i Ma'rufun Usûlü

Sohbetimin birinci hadis-i şerifi. Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹

لَا تَأْمُرُ بِالْمَعْرُوفِ وَلَا تَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ
حَتَّى تَكُونَ عَالِمًا وَتَعْلَمَ مَا تَأْمُرُ بِهِ

(ابن النجار والديلمى عن ابن عمر)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

¹ Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.V, s.69, no:7486; Abdullah ibn-i Ömer RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.154, no:5560; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XVI, s.10, no:16073.

RE. 465/11 (*Lâ te'mur bi'l-ma'rûfi, ve lâ tenhe ani'l-münkeri, hattâ tekûne âlimen, ve ta'leme mâ te'müru bihî.*) *Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl.*

Biliyorsunuz, Allah'ın kesin emirleri farzlar var; kesin yasakları haramlar var. Onları mutlaka tutmamız gerekiyor, çünkü emir olduğunda, yasak olduğunda tereddüt yok... Allah'ın emrini her zaman tutacağız. Ama emirler Allah'ın emri mi diye araştırma yapmağa hakkımız var. Kesin olunca, artık o tereddüde lüzum yok, Allah'a itaat etmek lâzım! Allah'ın buyruğunu tutan Allah'ın sevgisini, rızasını kazanır, mükâfâtına erer.

Biliyorsunuz önemli farzlardan birisi, toplumsal faydaları olan çok değerli farzlardan birisi emr-i ma'ruf, nehy-i münker görevidir. Müslümanların iyi olan, mantıklı olan, güzel olan, ahlâklı olan şeyleri emretmesi; ahlâksız, mantıksız, yanlış, kötü olan şeyleri de yaptırmaması, engellemesi bir vazife... Buna emr-i ma'ruf nehy-i münker vazifesi diyoruz. Ama bunun şartlarından bir tanesi bu hadis-i şerifte zikredilmiş.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki: (*Lâ te'mur bi'l-ma'rûfi, ve lâ tenhe ani'l-münker*) Emr-i ma'ruf nehy-i münker yapma, (*hattâ tekûne âlimen*) o konuyu bilmedikçe... O konuda alim, bilgili, konunun teferruatını bilen bir kimse olmadıkça..." Biliyorsan, bilgine göre konuş, nasihatını yap, bu helâldir de, bu haramdır de... "Şunu yiyebilirsiniz, bunu yiyemezsiniz; şunu içebilirsiniz, bunu içemezsiniz... Şunu

yapmanız Allah'ın rızasına, ahkâmına uygundur; bunu yapmanız Allah'ın emrine aykırıdır.” diye söyle... Ama bilmiyorsan, o zaman o konuda konuşmağa kalkmamak lâzım, konuşmamak lâzım!..

“Alim olmadıkça, o konuyu bilmedikçe emr-i ma'ruf nehy-i münker yapma! (*Ve ta'leme mâ te'müru bihî*) Alim olmadıkça ve emrettiğin şeyin ne olduğunu, mahiyetini, fıkihtaki yerini, ölçüsünü bilmedikçe bu işi yapma!..” diye tavsiye ediyor.

Demek ki, insanın dînî konularda bildiği konuları başkalarına söylemesi lâzım! Yalan yanlış bir iş ortaya çıkmasın, yanlışlık yapılmamasın; iyi bir şey yanlışlıkla engellenmesin, kötü bir şey yanlışlıkla teşvik olunmasın diye bilgili olanların konuşması, bilgili olmayanların da bilgileri dinlemesini, haddini bilmesini dinimiz emrediyor, SAS Efendimiz tavsiye ediyor.

Tabii bu çok mühim bir vazife, mutlaka yapacağız. Bilenler susarsa, o zaman çok kötü bir duruma düşer. “Bildiği halde konuşmayan dilsiz şeytandır.” diyor Peygamber Efendimiz Bildiğini söyleyecek. Zâlimin karşısında zulmü söyleyecek, zâlimden korkmayacak. Haksızlığın karşısında bu haksızlıktır diyecek, çekinmeyecek. Allah'ın rızasını düşünecek, başka hesaplar yapmayacak. Bilenin mutlaka konuşması lâzım!..

Ama bilmeyenin de konuşmaması lâzım! Çünkü karıştırır, dini altüst eder. Dinin ahkâmına aykırı

şeyler söyleyebilir. Yanlışlıktan dolayı, dinin esasından olan şeyleri de engelleyebilir. “A ben öyle sanıyordum!” der ama, iş işten geçmiş olur. Bin kişiye yanlış şeyi söyler, sonra işin farkına varır, o bin kişiden 999 tanesini o yanlışlıktan artık döndüremez.

Onun için bilmeyenin konuşmaması, bilen konuşması lâzım! İslâm bunu hararetle tavsiye ediyor. İlmin kıymeti çok, alimin değeri yüksek... Halk da alimin sözünü dinleyecek, alim olmayana kula asmayacak.

b. Dînî Kurumların Başına Ehil Olanların Gelmesi

Bu konu ile ilgili diğer bir hadis-i şerifte, Peygamber Efendimiz şöyle buyuruyor:²

لَا تَبْكُوا عَلَى الدِّينِ إِذَا وَلِيَهُ أَهْلُهُ وَلَكِنْ

أُبْكُوا عَلَيْهِ إِذَا وَلِيَهُ غَيْرُ أَهْلِهِ

(حم. طب. ك. عن أبي أيوب)

RE. 466/13 (*Lâ tebkû ale'd-dîni, izâ veliyehû ehlüh; ve lâkin übkû aleyhi, izâ veliyehû gayru ehlih.*)

² Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V, s.422, no:23633; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.560, no:8571; Taberânî, *Mu'cemü'l-Evsat*, c.I, s.94, no:284; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.LVII, s.249; Ebû Eyyûb el-Ensârî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VI, s.137, no:14967; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVI, s.23, no:16110.

Bunu da çok sevdiğimiz sahâbi, İstanbulumuzun medâr-ı iftiharî Ebû Eyyûb el-Ensârî RA Efendimiz rivayet etmiş. Ahmed ibn-i Hanbel, Taberânî ve Hâkim'in kitabında var. Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

(Lâ tebkû ale'd-dîni, izâ veliyehû ehlüh) “Dine ona ehil olan kimseler sahip olduğu, yönetici olarak hakim olduğu, başında bulunduğu zaman ağlamayınız! Dînî müesseselerin başına ehil kimseler, ehliyetli olan, salâhiyetli olan, bilgili olan, ahlâklı olan, takvâlî olan alim, fazıl, kâmil kimseler geçtiği zaman üzölmeyiniz, esef etmeyiniz.”

Veliye, bir işin başına geçmek, o işi idare etmek. O idare eden kişiye *veliyî-i emr* derler, yâni işin sahibi, yöneticisi demek. Her işin velisinin, veliyî-i emrinin, ulü'l-emrin, yâni yöneticilerinin o işin ehli olması lâzım! Dinimiz ehil insanları işin başına getirmemizi emrediyor. Her işin üstadını, ustasını bulup işin başına onu oturtmamız lâzım!

Dînî konuları da dini iyi bilen ve yaşayan, kendi hayatında da uygulayan insanlara havale etmek lâzım! Eğer dînî işleri yöneten idarelerin başına böyle insanlar getirilmişse, o zaman dine ağlamayın, üzölmeyin, esef etmeyin! Çünkü din gelişir, kalkınır, doğru yolda ilerler, amacına uygun çalışır.

(Ve lâkin übkû aleyhi, izâ vüliyehû gayri ehlihî) “Ama işlerin başına, özellikle dini konulardaki, fetva makamı, kadılık makamı, hâkimlik makamı gibi, adaletin tevzî edildiği, dînî konuların öğretildiği, ilimlerin öğretildiği makamlara ehli olmayan insanlar geçerse...”

Adam cahil... Adam önündeki harekeli Kur'an-ı Kerim ayetlerini, kâğıttan göz ucuyla bakarak doğru düzgün okumasını bilmiyor; tefsir kürsüsünde doçent oluyor, profesör oluyor. Olmaz! Böyle insan tefsir kürsüsünü berbat eder. Neden? Ehli değil...

Dinin başına, dînî idarelerin başına, dînî makamların başına böyle ehil olmayan insanlar geçtiği zaman, o zaman dine ağlayın! Çünkü din târumar olacak, herc ü merc olacak, haramlar helâller karma karış olacak. Millet onlara soracak, onlar da yanlış cevaplar verecekler ve Allah'ın rızasına aykırı yollara insanları sevk edecekler.

Sahih bir hadis-i şerifte –küçükken okumuştum, o zamandan beri beni çok duygulandırır– Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:³

---

³ Buhârî, *Sahîh*, c.I, s.50, no:100; Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.2058, no:2673; Tirmizî, *Sünen*, c.V, s.31, no:2652; İbn-i Mâce, *Sünen*, c.I, s.20, no:52; Dârimî, *Sünen*, c.I, s.89, no:239; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.X, s.432, no:4571; Taberânî,

Mu'cemü'l-Evsat, c.I, s.21, no:55; Taberânî, *Mu'cemü's-Sağîr*, c.I, s.279, no:459; Bezzâr, *Müsned*, c.VI, s.401, no:2423; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.VII, s.505, no:37590; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.II, s.252, no:1660; Neseî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.III, s.455, no:5907; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.II, s.181; Hamîdî, *Müsned*, c.I, s.264, no:581; Kudâî, *Müsnedü'ş-Şihâb*, c.II, s.163, no:1107; Abdullah ibn-i Mübârek, *Müsned*, c.I, s.15, no:26; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.459, no:2998; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.V, s.477, no:240; İbnü'l-Ca'd, *Müsned*, c.I, s.392, no:2677; Begavî, *Şerhü's-Sünneh*, c.I, s.131; Abdullah ibn-i Amr RA'dan.

Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.V, s.312, no:2828; Hz. Aişe RA'dan. İbn-i Adiy, *Kâmil fi'd-Duafâ*, c.V, s.223, no:1379; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.X, s.187, no:28981, 29095; *Mecmaü'z-Zevâid*, c.I, s.472, no:980; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.VIII, s.135, no:6979; RE. 91/11.

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ أَنْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ
الْعِبَادِ وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ حَتَّى إِذَا
لَمْ يَبْقِ عَالِمًا اتَّخَذَ النَّاسُ رُءُوسًا جُهَّالًا فَسُئِلُوا
فَأَفْتَوْا بِغَيْرِ عِلْمٍ فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا

(خ. م. ت. ه. ح. ش. عن ابن عمرو؛ خط عن عائشة)

(*Inna'llàhe tealâ lâ yakbidu'l-ilme intizâan yenteziuhû mine'l-ibâd*) “Allah-u Tealâ Hazretleri ilmi kullara verdikten sonra, onların gönüllerinden, akıllarından, hafızalarından çekip çatır çatır almaz; (ve *lâkin yakbidu'l-ilme bi-kabdı'l-ulemâ'*) alimleri alır.” Alim, fâzıl, kâmil kimseler ölür, geriye câhil, nâdân, bilgisiz, takvâsız, değersiz insanlar kalır.

(*Hattâ izâ lem yübki àlimen*) “Alim kalmayınca, (*ittehaze'n-nâsü ruûsen cühhâlâ*) bu şekilde alimsiz kalan insanlar, cahil kimseleri önder edinirler. (*Fesüilû*) Onlara soru sorulur. İnsanlar dini öğrenmek için onlara soru sorarlar. (*Feeftev bi-gayri ilm*) Onlar da ilim olmadan, kendi kafalarından fetva verirler. (*Fedallû ve edallû*) Böylece hem kendileri dalâlete düşerler, saparlar; hem de kendilerine soru soranları, halkı dalâlete düşürürler, şaşırtırlar, sapıttırırlar. Hem dâl, hem mudil olurlar; hem sapık hem de saptırıcı, zararlı olurlar.” diyor.

Allah böyle afetlerden korusun...

Tabii, emr-i maruf nehy-i münkeri alim insanlar yapmalı! Dînî müesseselerin başına alim insanlar gelmeli! Camide en alim kimse imam olmalı!.. Müftü gerçekten bilgili olmalı, meseleleri derinden vukufly olarak bilmeli!.. Diyanet İşleri Başkanları, uluslararası alanlardaki alimler, üniversitelerdeki dînî kürsülerin hocaları böyle takvâ ehli, bilgili insanlar olursa, o zaman din gelişir.

Demin, bir fıkıh profesörü kardeşimizin kitabını okuyordum, çok hoşuma gitti. Cümleleri lezzet veriyor insana... İnsan okudukça haz duyuyor. Çünkü ölçülü yazılmış, edepli yazılmış, güzel yazılmış. Fıkıh da çok güzel bir ilimdir, çok değerli bir ilimdir. Çünkü insanın ne yapması, ne yapmaması gerektiğini, neyin sevap, neyin günah olduğunu bildiren bir ilimdir. Onu bilirse, fıkıhı ne kadar kuvvetli olursa, insanların dindarlığı o kadar güzel olur.

Tasavvuf da biliyorsunuz, fıkıh-ı bâtındır, kalbin fıkıhıdır. Onun da iyi bilinmesi lâzım! Zahirin fıkıhını bilip, bâtının fıkıhını bilmeyen de tam alim değildir, yarım alimdir. Bâtını da bilecek, ahlâkı da bilecek, ahlâklı olacak. O zaman, öyle iyi insanlar dinde öğretici olurlarsa, insanlar doğruyu bilirler, hak yolda yürürler.

Öteki yanlış yolda yürüyen insanlara karşı ne yapmak lâzım?.. Yanlış yolda yürüyenlere de işin yanlış olduğunu, büyük bir sorumluluk duygusu içinde, ama yanlış yolda olan insanları severek, uyararak, doğru yola çekmeğe çalışmak lâzım!..

Allah-u Teâlâ Hazretleri bütün yetkili, salâhiyetli, bilgili kardeşlerimizi sorumluluk duygusuyla böyle güzel, olumlu, yapıcı çalışmalara bîgâne kalmayan, canla başla çalışan kimseler eylesin... Hem ülkemiz, hem diğer İslâm ülkeleri, hem cümle alemde, dünyanın her ülkesinde İslâm'ı merak eden insanlar oluyor; onlar da gerçekleri öğrenmiş olsunlar.

İngilizce bir kitaptan bir Avrupalıyı okuyorum. Kendisi Avrupalı, ruhiyat, psikoloji uzmanı, üniversitelerde hoca... Müslüman, mütedeyyin; tasavvufu da iyi öğrenmiş, hattâ halvete

girmiş. “Kırk gün bu halvette neler oluyor?” diye, ona dair bir kitap yazmış. Hoşuma gitti. Dünyanın her yerinde gerçek dini arayan ve onu öğrenip, onu yapmak isteyen insanlar var. Biz iyi olursak, iyi öğretirsek, iyi yaşarsak, hayatımız örnek hayat olursa; onlar bakar ve onlar da İslâm'a gelirler.

İslâm'ın çok düşmanları var ama; canla, başla, samîmî duygularla gerçeği bulmağa çalışan insanlar da var. Onlara gerçekler gösterilirse, müslüman olacak çok insanlar var. Böyle müslüman olan kimseler de Avrupa'da, Amerika'da, dünyanın her yerinde sık sık görülüyor.

c. Birbirinize Buğz Etmeyin, Kardeş Olun!

Üçüncü hadis-i şerife geçiyorum. Peygamber

SAS Efendimiz buyuruyor ki:⁴

لَا تَبَاغَضُوا وَلَا تَقَاطَعُوا وَلَا تَدَابَرُوا وَلَا
تَحَاسَدُوا وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا كَمَا أَمَرَكُمُ اللَّهُ
وَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ
(مالك، خ. م. ط. حم. ت. عن أسنس)

RE. 466/5 (*Lâ tebâğadù, ve lâ tekàtaù, ve lâ tedâberû, ve lâ tehàsedû, ve kûnû ibâda'llâhi ihvânen kemâ emerakümü'llâh, ve lâ yahillü li-müslimin en yehcüra ehâhü fevka selâseti eyyâm.*)

Bu da Buhârî, Müslim, Tayâlisî, Ahmed ibn-i Hanbel ve Tirmizî'de Enes RA'dan rivayet edilmiş. Dört şeyi nehyediyor Peygamber Efendimiz:

---

⁴ Buhârî, *Sahîh*, c.V, s.2253, no:5718; Müslim, *Sahîh*, c.IV, s.1982, no:2558; Ebû Dâvud, *Sünen*, c.II, s.695, no:4910; Tirmizî, *Sünen*, c.IV, s.329, no:1935; İmam Mâlik, *Muvatta'* (Rivâyet-i Yahyâ), c.II, s.907, no:1615; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.III, s.199, no:13075; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XII, s.476, no:5660; Buhârî, *Edebü'l-Müfred*, c.I, s.144, no:398; Tayâlisî, *Müsned*, c.I, s.280, no:2091 ve 2092; Ebû Ya'lâ, *Müsned*, c.VI, s.252, no:3549 ve 3550; İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef*, c.V, s.215, no:25372; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.V, s.268, no:6615; Beyhakî, *Sünenü'l-Kübrâ*, c.X, s.232, no:20850; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.III, s.7, no:1694; Hamîdî, *Müsned*, c.II, s.500, no:1183; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.VIII, s101, no:605; Enes ibn-i Mâlik RA'dan.

Keşfü'l-Hafâ, c.II, s.2158, no:3157; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVI, s.14, no:16086.

1. (*Lâ tebâğadù*) “Birbirlerinize buğz etmeyiniz!” Buğz etmek ne demek, kızmak demek... Birbirlerinize kızgın, gadablı, kindar tavırla buğz etmeyiniz.
2. (*Ve lâ tekàtaù*) “Birbirinizle alâkaları kesmeyin!” Yâni birbirinizle kûsûşüp, darılıp her biriniz bir köşeye çekilmeyin!
3. (*Ve lâ tedâberû*) “Birbirinize sırt çevirmeyiniz!” Yâni aykırı, muhalif olmak...
4. (*Ve lâ tehâsedû*) “Birbirinize hased etmeyiniz! Birbirinizin nimetine göz dikip onu kıskanmayınız!” Çünkü hased çok kötü bir şeydir.

Bu dört tane şeyi yasaklıyor. Kin tutmak, küsmek, arka dönmek, ilişkileri kesmek, muhalif olmak ve hased etmeyi yasaklıyor.

(*Ve kûnû ibâda’llâhi ihvânen kemâ emerakümü’llâh*) “Allah’ın size Kur’an-ı Kerim’inde emrettiği gibi kardeş olun ey Allah’ın kulları!” diyor. Ey Allah’ın kulları kardeş olun, Allah’ın size emretmiş olduğu gibi. Kardeşliği Allah emrediyor.

(*Ve lâ yahillü li-müslimin en yahcüra ehâhu fevka selâseti eyyâm.*) “Bir müslümana, müslüman kardeşine üç günden daha fazla bir müddet için kûsüp uzaklaşmak, hicret etmek helâl olmaz.” Üç gün bir bocalama devresi, duygularını yenme devresi olarak bir pay bırakılmış ama, üç günden sonra artık dargınlığı devam ettirmemesi lâzım!..

Bunu niçin okuyorum sevgili kardeşlerim?.. Efendim işte Afganistan'da şöyle olmuş, Tàlibân kuvvetleri ilerliyormuş, öbür taraf muhalefet ediyormuş... Üzülüyor insan. Cihad ederken Afganistan'ı herkes seviyorken, şimdi kendi aralarında ihtilaf edince, Kur'an'ın, Allah'ın, Rasûlüllah'ın emrine aykırı bir durum olmuş oluyor tabii... O zaman insan üzülüyor. Müslümanların böyle olmaması lâzım!..

Kendi ülkemizde de olabilir. Sonra meselâ, Arnavutları düşünüyorum. Arnavutlar şimdi Kosova'da Sırpların hücumuna mâruz... Ama kendi ülkelerinde, Arnavutluk'ta kuzey güney diye silâhları çektiler, birbirleriyle çatıştılar, çarpıştılar, bir büyük sarsıntı geçirdiler, zayıfladılar. Halbuki öyle yapacaklarına kardeş olduklarını, çevrelerindeki kardeşlerini düşünselerdi. Hâlâ da tabii, düşünmeleri lâzım!

Eğer bu Arnavutlara müslüman diye Sırplar saldırıyorsa, Arnavutların içinde boyunlarına haç takıp, hristiyan olanlar da olduğu söyleniyor. Onlar da gitsinler Papalığa, desinler ki:

“—Bizim boynumuzda haç var, ama bizim kardeşlerimize ötekiler saldırıp katlediyor. Hadi bakalım engelleyin! Engellemezseniz, olmaz!”

Yâni, Arnavutları düşünüyorum, Orta Asya'yı düşünüyorum, Türkiye'deki, Ortadoğu'daki çekişmeleri, çatışmaları, çarpışmaları düşünüyorum. Demek ki, İslâm'dan uzak müslümanlar.

Medine’de bir kardeşimiz öbür kardeşimize kızdı:

“—Ben seninle bundan sonra konuşmayacağım!” dedi.

Bu da doğru olmuyor. Çünkü üç günden sonra ayrı durması helâl olmuyor. Hicret etmek, uzaklaşmak olmuyor. Gidecek, barışacak, dargınlığı sürdürmeyecek, kin tutmayacak, ilgiyi kesmeyecek, muhalefet etmeyecek, sırt dönmeyecek... Allah’ın karşı tarafa verdiği nimete hased de etmeyecek. Ona veren Allah, bir gün gelir sana da verir, bana da verir diyecek. Çekişmeye, çatışmaya insanlar bazen bu duygudan girerler; o girmeyecek.

Böyle emrediyor. Peygamber Efendimiz’in bu emri kesin... O halde biz kendi kendimizi teraziye koyalım, ölçelim, tartalım, vicdanımız hakim olsun, kendimizi suçlu sandalyesine oturtalım, muhakeme edelim, hatalarımızı anlayalım, düzeltelim! Efendimiz’in bu isteğine uygun iyi müslümanlar olalım.

Birbirimize kin tutmamamız lâzım! Müslümanların birbirine buğz etmemesi lâzım, ilgiyi kesmemesi lâzım, sırt dönmemesi lâzım, hased etmemesi lâzım!.. Bunları yapmayı aksine, Allah’ın emrettiği üzere kardeş olması lâzım, kardeşçe hareket etmesi lâzım!..

Üçüncü hadis-i şerifimiz bu...

Tabii gönülleri sevk eden, değiştiren, çeviren Allah’tır. Allah’a dua ediyoruz:

Allah gönüllerimizi birbirleriyle ısındırsın...
Kızgınlıklar, kırgınlıklar şeytandandır; onları
kalbimizden sürüp,

çıkarıp, kalbimizi temizlemeyi nasîb eylesin...
Müslüman kardeşimizi iman cevherinden dolayı
sevip, ona yardım elini uzatmayı nasîb etsin...

Benim şimdi yüreğim parçalanıyor; Bosna'daki
kardeşlerimi düşünüyorum, Kosova'daki,
Sancak'taki, Arnavutluk'taki, Kafkasya'daki,
Orta Asya'daki, Keşmir'deki, dünyanın her
yerindeki kardeşlerimi düşünüyorum.

“—Keşke bin tane canım olsa da, her biriyle
birisine feda olsam; keşke elimde imkân olsa
da hepsine yardım etsem!” diye düşünüyorum.

Tabii, elinde imkânı olup da yardım edecek
kimseler vardır. Türkiye'de Boşnaklardan
fabrika sahipleri var...

Arnavutlardan ordumuzda general olanlar var...
Dünyanın her yerinde bu mazlum ve mağdur
insanlara yardım edecek insanlar var...

İslâm'ın emri mazlumun yardımına yetişmek,
mağduru kollamak, fakire yardımcı olmak,
Allah'ın emrettiği üzere kardeşlik yapmak...

d.Ey Ebû Hüreyre, Ağlama!

Dördüncü hadis-i şerif... Peygamber Efendimiz SAS buyuruyor ki:⁵

لَا تَبْكِي يَا أَبَا هُرَيْرَةَ فَإِنَّ شِدَّةَ الْحِسَابِ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ لَا تُصِيبُ الْجَائِعَ إِذَا احْتَسَبَ فِي دَارِ
الدُّنْيَا

(حل . خط . كر . عن أبي هريرة)

RE. 466/9 (*Lâ tebki yâ ebâ hüreyreh, feinne şiddete'l-hisâbi yevme'l-kıyâmeti lâ tûsîbü'l-câia, ize'htesebe fî dâri'd-dünyâ.*) *Sadaka rasûlü'llâh...*

Ebû Nuaym, Hatîb-i Bağdâdî ve İbn-i Asâkir kitaplarında kaydetmişler bu hadis-i şerifi... Peygamber SAS Efendimiz'den Ebû Hüreyre RA rivayet etmiş.

Muhatabı da Ebû Hüreyre... Peygamber Efendimiz Ebû Hüreyre RA'a, o kedileri çok seven hassas sahabiye hitap etmiş. O Ashab-ı Suffe'dendi. Anlaşıyor ki, açlığın şiddetinden, karnının ağrısına dayanamamış mübarek, ağlamağa başlamış. Ona diyor ki:

⁵ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.314, no:10425; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l- Evliyâ*, c.VII, s.109; Hatîb-i Bağdâdî, *Târih-i Bağdad*, c.III, s.155; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.VI, s.278; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.V, s.348, no:8393; Ebû Hüreyre RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.VII, s.347, no:18626 ve s.348. no:18628; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XVI, s.22, no:16108.

(*Lâ tebki yâ ebâ hüreyreh*) “Ey Ebû Hüreyre, ağlama!”

Sahabe-i kiram aç gezerdi de, Peygamber Efendimiz tok mu gezerdi?.. Hayır... O da günlerce aç dururdu, oruç tutardı, yemek yemezdi. sabrederdi, elindekini fukaraya dağıtırdı.

(*Lâ tebki yâ ebâ hüreyreh*) “Ey Ebû Hüreyre, açlıktan ağlama! (*Feinne şiddete’l-hisâbi yevme’l-kıyâme*) Kıyamet gününde, mahkeme-i kübrâda şiddetli, korkunç, terletici, korkutucu azaba uğramak, (*lâ tûsîbü’l-câia*) açlık çeken insanlara gelmeyecek, isabet etmeyecek... (*İze’htesebe fî dâri’d-dünyâ*) Dünya evinde, yurdunda iken, Allah’ın rızasını düşünerek açlığa sabreden, fakirliğe tahammül eden, harama el uzatmayan, açlıktan karnının sancısına tahammül edip Allah’tan ecir, sevap bekleyene, öyle şiddetli hesap, terletme olmayacak; ahirette yüzleri gülecek!”

Dünyanın fakirleri, ahiretin zenginleri olabilir. Dünyada böyle açlıktan karnı sancıyanlar, ahirette çok yüksek sevaplar alabilirler. Hesaba uğramadan rahat geçebilirler. Dünyada karnını haram helâl demeden doldurup, göbeğini gerenler de, ahirette kazançlarının hesabını verecekler; lokmalarının haram mı helâl mi olduğunun sorgusuna, sualine tabi olacaklar.

Eğer haram lokma yemişlerse, tabii onun cezası büyük olacak.

Çünkü, bir hadis-i şerifte bildiriliyor ki:⁶

مَنْ أَكَلَ لُقْمَةً مِنْ حَرَامٍ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ
لَيْلَةً وَلَمْ تُسْتَجَبْ لَهُ دَعْوَةٌ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا وَكُلُّ
لَحْمٍ يُنْبِتُهُ الْحَرَامَ فَالنَّارُ أَوْلَى بِهِ وَإِنَّ اللُّقْمَةَ
الْوَّاحِدَةَ مِنَ الْحَرَامِ لَتُنْبِتُ اللَّحْمَ

(الديلمى عن ابن مسعود)

RE. 409/4 (*Men ekele lokmaten min harâmin*)
“Kim haramdan bir lokma yerse...” Ne olur?..
(*Lem tukbel lehû salâtün erbai’ne leyleten*)
“Kırk gece namazı kabul olmaz; (ve *lem
tüsteceb lehû da’vetün erbaîne sabâhan*) ve
kırk sabah duası kabul olmaz.” Gece gündüz
ibadeti, duası kabul olmuyor. Neden? Bir lokma
haram yedi diye...

Aziz ve sevgili kardeşlerim, bu çok önemli.
Bir lokma haram yedi, kırk gece namazı kabul
olmuyor, kırk sabah duası kabul olmuyor. Dua
ediyor, Allah duaları kabul edici ama, kabul
olmuyor. Neden? Haram yediği için...

(*Ve küllü lahmin yünbitühü’l-harâm*) “Haram
yedikten sonra hâsıl olan her et ki, yediği haram
lokmadan hâsıl olmuştur, meydana gelmiştir;
(*fe’n-nâru evlâ bihî*) haramdan oluşan bir ete,

⁶ Deylemî, *Müsnedü’l-Firdevs*, c.III, s.591, no:5853; Abdullah
ibn-i Mes’ud RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.IV, s.28, no:9266; *Câmiü’l-Ehâdîs*, c.XX, s.55,
no:21483.

cehennem ateşi daha lâıyk olur. Yâni haram yeyip de vücudunda haram lokmadan et hâsıl olan kimsenin, o eti mutlaka cehennemde yanar, cehenneme daha lâıyktır.

(*Ve inne'l-lokmete'l-vâhidete mine'l-haram*)
“Şu da bilinsin ki, haramdan bir lokma bile yese, (*letünbitü'l-lahm*) mutlaka vücutta bir et meydana getirir, haramdan bir parça hâsıl olur.” Haramdan bir parça hâsıl olduğuna göre, o da cehennemde yanacağına göre, cehenneme lâıyk olduğuna göre, kişi cehenneme atılacak demektir.

Onun için büyüklerimiz, selef-i salihînimiz haram lokma yememeğe çok dikkat etmişler; helâl lokma yemeyi tasavvufun da ilk adımı, temel şartı saymışlar. Haram lokma yedi mi, ne kadar uğraşsan, insan bir noktaya varamaz.

Şimdi bu Avrupalılar bazen merak ediyorlar, *transandantal meditasyon*, çeşitli ruhsal deneyimler filân yaparak mânevî bir takım şeyler kazanabilir miyiz diye düşünüyorlar ama, bunun başka temelleri var. Haram lokma ile beslenince, mâneviyatın kapısı açılmaz. İman olmayınca, mâneviyatın kapısı öyle uzaktan gözetlemekle anlaşılmaz. İmanın tadını tatmış olan insanlar, mü'minler o mazhariyetlere ererler. Mü'min olmayanlar onları göremezler, kaçıırlar, Allah göstermez.

Bir de helâl lokma yiyenlerin basîretleri açık olur. Haram lokma yedi mi, gerçekleri göremez, güzellikleri sevemez. Haramları sever, şeytana uyar, nefse uyar, dünyaya tapınır, ahirette felâkete uğrar.

Onun için, mühim olan helâl lokma yemektir. Tasavvufun ilk şartı budur demişler. Helâl lokma yeyip çok hayır yapmağa çalışmışlar.

Meselâ hükümdar iken tasavvuf yoluna girmiş olan, İbrâhim ibn-i Edhem (Rh.A) Efendimiz, Belh hükümdarı, Mevlânâ'nın şehrinin eski zamanlardaki hükümdarlarından birisi... Ne yaparmış?.. Gündüz elinin emeği ile işçilik yapıp çalışmış. Akşamleyin de aldığı yevmiyesi ile zembilini yiyecek içeceklerle doldurur, ribattaki, kaldıkları yerdeki, medresedeki arkadaşlarına yiyeceği getirir ikram edermiş. Elinin emeğiyle çalışıyor, helâl kazanıyor, kazandığını da infak ediyor. Sadaka olarak veriyor, arkadaşlarına ikram ediyor.

Büyük dereceler böyle kazanılır. Yâni helâl lokmayla yetinmek. Bunlar çok güzel şeyler. İnsan haram lokma yemektense aç kalır, icabında açlığa dayanamaz ağlar ama, yine de haram lokma yemez.

Benim rahmetli bir amcam vardı, çok sağlam, çok salâbet-i diniye sahibi, güzel ahlâklı bir kimseydi. Askerdeyken dağlara çıkartmışlar, tayın, yiyecek torbası vermemişler. Askerleri bazen böyle yokluklarla denerler, “Bakalım bu yoklukta ne yapacak?” diye... Herkes tarlalara girip başkasını malını almış, yemiş, içmiş. Bizim bu rahmetli amca:

“—Açlıktan dayanamadım, ağladım ama, harama el uzatmadım.” diye anlatırdı.

Allah rahmet eylesin... Hepimize helâl lokma ile beslenmeyi nasib eylesin...

e. Peygamber SAS'ın Dünyayı İstememesi

Son hadis-i şerifi okuyarak sohbetimi tamamlamak istiyorum. Peygamber Efendimiz tarafından Hazret-i Ömer RA'a hitaben söylenmiş bir söz. Buyurmuş ki Peygamber Efendimiz:⁷

لَا تَبْكُ يَا عُمَرُ فَلَوْ أَشَاءُ أَنْ تَسِيرَ الْجِبَالُ ذَهَابًا
لَسَارَتْ وَلَوْ أَنَّ الدُّنْيَا تَعْدِلُ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحَ ذُبَابٍ
مَا أُعْطِيَ كَافِرًا مِنْهَا شَيْئًا

(ابن سعد عن عطاء مرسل)

RE. 466/12 (*Lâ tebki yâ umer, felev eşâu en tesîre'l-cibâlü zeheben lesâret, ve lev enne'd-dünyâ ta'dilü inda'llâhi cenâha zübâbin mâ a'tâ kâfiren minhâ şey'â.*) *Sadaka rasûlü'llâh, fî mâ kâl, ev kemâ kâl...*

Hazret-i Ömer ağlamış. Onun üzerine Peygamber Efendimiz diyor ki: (*Lâ tebki yâ umer*) “Ağlama ey Ömer!”

Ağlamasının sebebini başka rivayetlerden biliyoruz. Peygamber Efendimiz'in yanına gittiği zaman, Peygamber Efendimiz'in hasırda yattığını, hasırın dokumalarının da yüzüne, yanağına iz bıraktığını görünce; sade hayatını, süssüz, mindersiz, yataksız,

⁷ İbn-i Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, c.I, s.466: Atâ' Rh.A'ten.

döşeksiz, koltuksuz, tahtsız yatağını görünce, şefkatinden, Rasûlüllah'ı sevdiğinden ağlamış. Yoksa babayığit bir insan, kimse onun bileğini büküp de ağlatamazdı ama, rikkatinden, hassasiyetinden ağlamış.

Ağlayınca da, Peygamber Efendimiz onun neden ağladığını anladığı için diyor ki: (*Lâ tebki yâ umer*) “Ağlama ey Ömer! (*Felev eşâu*) Eğer ben Allah'tan istemiş, dilemiş olsaydım, gönlümden geçirmiş olsaydım; (*en tesîre'l-cibâlû zeheben lesâret*) etrafımdaki şu dağların altın olarak yanımda benimle beraber gelmesini, gezmesini dileseydim, bu dağlar altın haline gelir, yanımda yürürdü.” Yâni, “Her türlü imkâna sahip olurdum. Ama ben böyle istemedim. Zenginliği ben kendim istemiyorum, mütevazi bir kul olmayı seviyorum.” demiş oluyor.

(*Ve lev enne'd-dünyâ ta'dilü inda'llâhi cenâha zübâbin*) “Eğer şu dünyanın, malın, mülkün sarayların, zînetlerin, servetlerin, refahların Allah indinde sineğin kanadı kadar bir ağırlığı, maddî değeri, kuvveti olsaydı; (*mâ a'tâ kâfiren minhâ şey'â*) kâfire ondan bir tek şey vermezdi Allah... Ama kıymetsiz olduğundan kısıralar, İran hükümdarları, kayserler, Bizans hükümdarları saraylarda yaşamışlar.

Hükümdarlar, Mısır hükümdarları, Roma hükümdarları nice nice servetlerle yan gelip yatmışlar; cariyeler çalgıcılarla, türlü sofralar, nimetler, meyvalarla ömür geçirmişler ama, benim onların hiç birisinde gözüm yok, onları istemiyorum.

Zâten onların kıymeti olsaydı, kâfirlere onu vermezdi. Dünyanın kıymeti yok, sineğin kanadı kadar kıymeti yok... Ben de dünyayı istemediğimden, Allah beni bu halde bulunduruyor. Yoksa istesem, Allah ikram olarak beni nice nice nimetlere mazhar ederdi.”

Biliyorsunuz, Benî İsrâil’in peygamberlerinden, bizim de peygamber olarak sevdiğimiz, tanıdığımız Süleyman AS hükümdardı, Dâvud AS hükümdardı. Süleyman AS’a ins ü cin hizmet ederdi. Sarayının ne kadar hârikulâde olduğunu Kur’an-ı Kerim’den biliyoruz. Sabâ melikesinin nasıl kendisine geldiğini biliyoruz. Sabâ melikesinin tahtını kilometrelerce uzaktan, keramet yoluyla vezirinin nasıl getirdiğini biliyoruz.

Ama Peygamber Efendimiz öyle saltanatlı, saraylı bir hükümdar peygamberlik istememiş. Allah-u Teâlâ Hazretleri’nden tevâzuu istemiş. Bir gün tok olup, bir gün aç durmayı; bir gün oruç tutup sabretmeyi, bir yemekleri, nimetleri yeyip Allah’a şükretmeyi tercih etmiş.

Bizim için de bu önemli bir ölçüdür. Dünyaya kapılıp ahireti mahvetmek, akıllıca bir şey değildir. Evet dünya tatlıdır, biliyoruz. Tatlı olduğundan herkes üşüşüyor başına, sinekler gibi... Tatlı olduğu muhakkak ama, sinekler de bala girip bazen içine yapışıyorlar, uçamıyorlar. Balın içinde boğulup gidiyorlar. Bir daha yuvasına canlı dönemiyor.

Biz asıl ahiret saadetini, Allah'ın rızasını düşünmeliyiz. Onu istememiz lâzım!

إِلٰهِي أَنْتَ مَقْصُودِي وَرِضَاكَ مَطْلُوبِي

(*İlâhî ente maksûdî, ve rıdâke matlûbî*) “Yâ Rabbi, ben senin rızanı istiyorum, ben senin zatını istiyorum!” deyip, tok gözlü olup, tok gönüllü olup, maddiyata tenezzül etmeden, elimizdeki imkânlarla hayır hasenat yaparak, fakirlerin gönlünü alarak, dinimize hizmet ederek rızâ-i Bâri'ye uygun yaşamayı Allah cümlemize nasîb eylesin... Haramlardan, günahlardan korusun...

Biz bu dünya hayatına veda ettiğimiz zaman, fânî dünyadan bâkî aleme göçtüğümüz zaman, arkamızda sevap kazanmamıza, hayırla anılmamıza vesile olacak kitaplar, eserler, talebeler, hayrât, hasenât, binâlar, camiler, medreseler, Kur'an kursları, istifade edilen tesisler bırakmayı Allah nasib eylesin...

Allah hepinizden razı olsun... Cumanız mübarek olsun... Allah nice bereketlere, nimetlere hayırlara cümlelerinizi erdirsin... Cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin, sevdiklerinizle beraber...

Ülkemizi ve diğer İslâm ülkelerini zalimlerin, fâsıkların, fâcirlerin, düşmanların hücumundan, zararından korusun...

Akıllıca, basiretlice çalışıp, Ümmet-i Muhammed'e faydalı olmayı, hayırlı eserler ortaya koymayı ve ülkelerimizi kalkındırıp, geliştirip, kimseye muhtaç olmadan, kimseden korkmadan, hürriyet içinde, izzet içinde, itibar ile, dindarâne, Allah'ın rızasına uygun bir ömür geçirip, Rabbimizin huzuruna sevdiği, razı olduğu kul olarak varmayı nasîb eylesin... Cennetiyle, cemâliyle cümlelerinizi müşerref eylesin, aziz ve sevgili Akra dinleyicileri!

Es-selâmü aleyküm ve rahmetu'llâhi ve berekâtühû!..

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

07. 08. 1998 - ALMANYA

[Bütün CUMA SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

